

LVLR¹, teoria kabatekiană și studiul disponibilității lexicale (DL) în Bucovina

Cristina BLEORȚU

Universitatea din Oviedo / Universitatea din Zurich

bleortucristina@uniovi.es

cbleortu@hotmail.com

cristina.bleortu@uzh.ch

Alina-Viorela PRELIPCEAN

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

alinavarvaroi@yahoo.com

alina.prelipcean@litere.usv.ro

Abstract: In this paper, first of all we will present *Linguistic variation in Romanian language* (LVLR) and Kabatek's theory. Then we will formulate a methodology for the lexical availability in Romanian language. This subject is not new; it originated in France in 1950s and it studies the words that spring to our mind in response to a 'topic prompt' (the countryside, the city, food and drink, clothes etc.).

Keywords: *methodology, lexical availability, Romanian language, topic prompt.*

1. Introducere

Ceea ce ne propunem în acest articol este să prezentăm o teorie și o metodologie pentru studiul disponibilității lexicale (DL) la studenții și elevii de pe teritoriul românesc. Acesta este unul dintre obiectivele proiectului *LVRL*. Proiectul menționat se ocupă de studiul variației lingvistice în nordul României plecând de la edificiul variațional kabatekian; acesta a luat naștere din conjugarea a diferite teorii (Flydal 1952, Coșeriu 1955/1956, Koch și Oesterreicher 2007).

Structura articolului este următoarea: (i) mai întâi, se prezintă noțiunea de *variație lingvistică*; (ii) în al doilea rând, se introduce conceptul de *disponibilitate lexicală* (de acum înainte DL); (iii) în al treilea rând, se expune metodologia folosită pentru studiul DL; iar, în cele din urmă, (iv) se trag concluziile.

2. Conceptul de *variație lingvistică*

Edificiul variațional pe care se bazează proiectul nostru de cercetare este în general, cel kabatekian, care pleacă de la diferite teorii, cum s-a menționat *supra*. În anul

¹ Pentru o prezentare a proiectului, vezi Bleorțu, García și Prelipcean (2017). Mai multe informații se pot găsi și pe pagina proiectului: <https://linguistic-variation-in-romanian.webnode.es/>

1952, într-un articol, filologul norvegian Leiv Flydal menționa trei dimensiuni ale variației lingvistice: (a) cea diacronică; (b) cea diatopică și (c) cea diastratică. Coșeriu [1973], plecând de la acest studiu, adaugă o altă dimensiune, cea diafazică². De fapt, ceea ce realizează lingvistul român, prin edificiul său variațional, este o unire a dicotomiilor de „neîmpăcat” din lingvistica structuralistă.

Câțiva ani mai târziu, doi romaniști de la Școala din Friburg, Koch și Oesterreicher, printr-o apropiere „simpatetică”, încearcă să arate care sunt „limitele și posibilitățile” edificiului variațional coșerian și adaugă o altă dimensiune variației lingvistice: cea a *apropierii și a distanței comunicative* [Kabatek, 2015; Bleorțu, 2018]. Kabatek tot printr-o apropiere „simpatetică” consideră că nu este vorba de o altă dimensiune a variației lingvistice, ci de cea de-a treia (cea diafazică) care trebuie considerată principală³.

3. DL și studiile realizate

În cadrul proiectului LVRL, în afara anchetelor semidirijate, s-a decis și studiul DL, adică al vocabularului de care dispune un vorbitor când i se prezintă o anumită temă de comunicare. Acest lucru se datorează, în primul rând dorinței noastre de a culege un lexic diferit de cel care apare în dicționare⁴. În al doilea rând, un alt obiectiv este observarea cuvintelor folosite de un individ în funcție de o temă anume, timp de două minute.

Primele studii de DL își au originea în Franța, la mijlocul secolului al XX-lea. Această metodă ia naștere datorită unui grup de lingviști care vor să axeze didactica limbilor nu doar pe învățarea gramaticii, cum se întâmpla de multe ori, ci și pe a lexicului. Astfel, pentru elaborarea unui lexic elementar, acești lingviști au decis mai întâi includerea cuvintelor celor mai frecvente. Totuși, din această listă lipseau multe cuvinte comune. Drept urmare, au decis să includă cuvintele disponibile în funcție de un context sau o temă, adică, acele cuvinte care se activează în mintea vorbitorului doar când i se menționează o anumită temă.

Această metodă este preluată, mai târziu, în Spania, în sociolingvistică, didactica limbilor și în psiholingvistică.

4. Metodologia folosită pentru studiul DL

În cercetarea noastră se pleacă de la metodologia folosită în cadrul unui proiect panhispanic⁵, cu mici modificări. Astfel, urmând pașii marcați de cercetările spaniole, în primul rând, s-au luat în considerare 18 centre de interes (sau câmpuri lexicale) pentru studiul DL. Acestea sunt:

- (i) Corpul uman;
- (ii) Îmbrăcămintea;
- (iii) Părți ale casei (fără mobilă);

² Este de remarcat că edificiul variațional coșerian este foarte puțin cunoscut. Aceasta cu siguranță este o consecință a faptului că *Hispanicum est, non legitur*, după cum afirma chiar lingvistul român.

³ Prima carte a lui Kabatek în limba română expune pe larg aspecte relaționate cu această dimensiune a variației lingvistice. De aceea, vezi Kabatek (2015).

⁴ În România tradiția lexicografică este veche; începuturile sale se situează în secolul al XVII-lea. Odată cu publicarea primelor texte bisericești, traduse din limba slavonă, apar și primele vocabulare bilingve alcătuite rudimentar; acestea le-au fost de folos traducătorilor de texte religioase. Astfel, de la publicarea primului dicționar explicativ complet al limbii române (Iordache Golescu, *Condica limbii rumânești*) până la apariția operei monumentale a DLR, *Serie Nouă*, partea a 8-a din 2010 (<http://philippide.academiaromana-is.ro/pages/lexicografic.html>) drumul lexicografiei pe teritoriul românesc a fost marcat de numeroase opere.

⁵ <http://www.dispolex.com/info/el-proyecto-panhispanico>.

- (iv) Mobila din casă;
- (v) Alimente și băuturi;
- (vi) Obiecte așezate pe masa de prânz;
- (vii) Bucătăria și ustensilele folosite în bucătărie;
- (viii) Școala: mobilă și materiale;
- (ix) Încălzirea, iluminarea, mijloace de a aerisi o încăpere;
- (x) Orașul;
- (xi) Satul;
- (xii) Mijloacele de transport;
- (xiii) Munci ale câmpului și grădinărit;
- (xiv) Animalele;
- (xv) Jocuri și distracții; moduri de a petrece timpul liber;
- (xvi) Profesii și meserii;
- (xvii) Culorile;
- (xviii) Marea.

În al doilea rând, spre deosebire de metodologia propusă în proiectul menționat, ca informatori s-au folosit studenții de la Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava din toți anii de studiu⁶. Pentru fiecare centru de interes studenții dispun de două minute, explicându-le că orice răspuns este valabil.

Ca variabile sociale s-au luat în considerare vârsta, sexul, locul de naștere, domiciliul actual și anul de studiu. Pentru a nu încălca principiul consimțământului informat (*principle of informed consent*), înainte de toate, fiecare informator a primit un formular de consimțământ precum cel care se prezintă în continuare:

FORMULAR DE CONSIMȚĂMÂNT

Subsemnatul _____ domiciliat în _____ legitimat cu B.I./C.I. seria ____ nr. _____ în calitate de subiect _____ consimt să particip în proiectul de investigație „Linguistic variation in Romanian”.

Natura și scopul acestei investigații mi-au fost explicate pe înțelesul meu de Alina-Viorela Prelipcean. Ca urmare, înțeleg necesitatea acestei cercetări la care doresc să particip atât timp cât identitatea nu îmi va fi făcută publică.

În consecință și în condițiile precizate, îmi dau liber și în cunoștință de cauză, consimțământul ca această anchetă să fie folosită în scopuri științifice.

Certific că am citit, am înțeles și accept pe deplin cele de mai sus și ca urmare le semnez.

Semnătura _____ ziua ____ luna ____ anul _____

⁶ Până în prezent s-au realizat toate chestionarele; persoana care s-a ocupat de culegerea lor a fost Alina-Viorela Prelipcean, asistent universitar doctor în cadrul Colectivului de Spaniolă din Departamentul de Limba și Literatură Română și Științele Comunicării al Facultății de Litere și Științe ale Comunicării, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.

Scopul acestui formular este de a le permite indivizilor să ia în considerare acceptarea sau refuzul participării în acest proiect.

5. Concluzii

În încercarea de a stabili câteva concluzii cu referire la această prezentare scurtă a proiectului LVRL și a studiului DL la studenții din Suceava, începem prin a constata că teoria kabatekiană pentru studiul variației lingvistice este una cvasi-exhaustivă, pentru că aceasta cuprinde ideile lui Flydal, Coșeriu, Koch și Oesterreicher. Prin considerarea dimensiunii diafaze ca principală în edificiul variațional, este configurat un cadru amplu.

În ceea ce privește DL, trebuie să remarcăm că este important să vedem ce lexic se activează în mintea vorbitorilor în funcție de un „centru de interes”; pe teritoriul românesc, din ceea ce știm, se constată un interes deosebit pentru cuvintele din dicționare, dar mai puțin pentru lexicul comun, folosit în contextul unei anumite teme.

În sfârșit, sub aspectul metodologic, această propunere ca posibilă perspectivă a analizei lexicului nu doar în Bucovina, ci și în alte zone ale României, nu este ceva nou în Europa: în Franța există studii încă din anii '50.

BIBLIOGRAFIE

- Ávila Muñoz, A. M., 1999. *Léxico de frecuencia del español hablado en la ciudad de Málaga*, Málaga, Universidad de Málaga.
- Bailly, D., 1997. *Didactique de l'anglais I. Objectifs et contenus de l'enseignement*, Paris, L' Hartaman.
- Bartol Hernández, J. A., 2004. *Léxico disponible de Soria*, Burgos, Instituto Castellano y Leonés de la lengua.
- Bleorțu, C., 2014. “Hacia una metodología sociolingüística cognitiva. El estudio del habla de La Pola de Siero”, în *Revue Roumaine de Linguistique*, (LIX) 4, p. 335-350: <http://www.lingv.ro/images/RRL%204%202014%20art02Bleortu.pdf>
- Bleorțu, C., 2015. “Necesitatea unui studiu sociolingvistic în Pola de Siero”, în *Revista de Filologie asturiana*, p. 99-123: <https://www.unioviado.es/reunido/index.php/RFA/article/view/11100/10467>
- Bleorțu, C., sub tipar. “‘The best speakers bake the best apple pies’. Atitudini lingvistice în Pola de Siero (Spania)”.
- Bleorțu, C., în pregătire. *Aproximación al habla de La Pola Siero. Variación lingüística: descripción y percepción*, teză de doctorat, Universitatea din Oviedo / Universitatea din Zürich.
- Bleorțu, C., García Rodríguez, A. și Prelipcean, A.V., 2017. “El estudio de la variación lingüística en el norte de Rumanía: un reto para investigaciones futuras”, în *Meridian Critic*, 1/ 2017 (28), p. 125-133, <http://meridiancritic.usv.ro/index.php?page=2017-1-ro#a16>
- Coșeriu, E., 1973. *Teoría del lenguaje y lingüística general*, Madrid, Gredos.
- DLR, 2010. *Dicționarul limbii române Serie nouă*, Tomul I, Partea a 8-a, Litera E (Es – Ezredeș), București, Editura Academiei Române.
- Flydal, L., 1952. “Remarques sur certains rapports entre le style et l'état de langue”, în *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap*, XVI, p. 241-258.
- Kabatek, J., 2000. “L'oral et l'écrit – quelques aspects théoriques d'un 'nouveau' paradigme dans le canon de la linguistique romane”, în *Kanonbildung in der Romanistik und in den Nachbardisziplinen. Romanisches Kolloquium XIV*, Trier, p. 305-320.
- Kabatek, J., 2002. “Oralidad, proceso y estructura”, în *Pandora Oralités*, 2, p. 37-54.
- Kabatek, J., 2015. *Tradiții discursive. Studii*, ed. și trad. C. Bleorțu, A. Turculeț, C. de Benito Moreno și M. Cuevas Alonso, București, Editura Academiei Române.
- Koch, P. și Oesterreicher, W., 2007. *Lengua hablada en la Rumania: español, francés, italiano*, versiune în spaniolă de A. López Serena, Madrid, Gredos.